

Sekta a rodina

Po otvorení hraníc v roku 1989 sa problematika siekt a nových náboženských smerov začala týkať aj nás. Vákuum v hodnotovom systéme poskytlo - predovšetkým mladým ľuďom - veľký priestor na dosiahnutie tzv. rýchleho šťastia v podobe užívania drog, počítačových hier, internetu, ale i pre hľadanie šťastia v nových náboženských hnutiach a rôznych sektách. O boome drogových závislostí sa veľa hovorí. V dnešnej dobe existuje v ČR už v každom väčšom meste K-centrum, tzv. poradňa pre drogové závislosti, kde vám odborníci ochotne poradia pri riešení týchto problémov. Menej sa ale stretávame s problematikou závislosti na internete, automatoch či na rôznych sektách. Existuje iba niekoľko odborníkov, ktorí sa venujú aj týmto okrajovým oblastiam závislostí. Pritom platí pravidlo: závislosť ako závislosť - mechanizmy závislostí sú rovnaké, mení sa iba ich obsah. Práve závislosti na sektách, tzv. totalitných skupinách, ktoré majú negatívny vplyv na psychiku človeka, ako aj formám pomoci je venovaný tento príspevok.

Proces vzniku závislosti

Proces závislosti na sekte sa vo všetkých smeroch podobá procesu získavania návyku na drogu. Od prvotnej fascinácie skupinou, náukou alebo vodcom, cez postupné zvyšovanie "dávok" času, ktorý človek strávi v skupine, až po sociálnu izoláciu, odchod z rodiny, zo školy alebo zamestnania, obetovania väčšiny finančných prostriedkov pre sektu, osvojenie si žargónu skupiny. Tak ako drogo-vo závislý nedokáže rozprávať o ničom inom iba o droge, tak aj rozhovory so závislým na sekte sa odvíjajú len od témy dotyčnej skupiny a vecí s ňou spojených.

Podľa výskumov v USA sa väčšina ľudí pripojuje k sekte vo veku 17 - 25 rokov. Dôvody môžu byť rôzne: zvedavosť, nuda, rodinné či sociálne konflikty - rozvod, strata zamestnania, neprijatie na vysokú školu a pod. Pripojenie sa k sekte môže byť demonštráciou "dospelosti" a odpútavania sa od rodiny, často je to však únik z rodinného prostredia, ktoré môže byť sociálne slabšie, *výchova je prehnane ochraňujúca alebo veľmi autoritárska a direktívna*. Sekta tak začína plniť akúsi pseudoterapeutickú funkciu. Totálny príklon k sekte je niekedy sprevádzaný prerušením štúdia, prípadne definitívnym odchodom zo školy. Preto sa s prosbou o pomoc na odborníkov obracajú predovšetkým rodičia, ktorých dospievajúce deti sa dostali pod vplyv sekty.

Rodičia

Priznať si, že sa moje dieťa stalo závislé, je veľmi ťažké. Rodičia prichádzajú často neskoro – napríklad až keď dieťa preruší štúdium a odíde zo školy, prípadne aj od rodiny, aby mohlo žiť v komunite s ostatnými členmi skupiny. Rodič asi niekde v podvedomí cíti, že sa niečo deje s jeho dieťaťom hneď od prvých návštev skupiny. Prečo potom vyhľadá odborníka až tak neskoro? Väčšina rodičov pripisuje neobvyklé zmeny v správaní dospievajúceho dieťaťa veku *pretože sa bojí reakcie okolia a blízkej rodiny, keby sa s problémom vyšlo na svetlo a cíti pocity viny za zlyhanie vo výchove*. "Nevidieť" problém je zdanlivo jednoduché a nenáročné riešenie.

Potom je tu ešte druhá veľmi paradoxná stránka vecí: rodič, ktorý s dieťaťom žije v jednej domácnosti, má o svojom potomkovi minimálne informácie. Tak ako v drogovej problematike, pokiaľ vám matka tvrdí, že jej syn vyskúšal dva razy marihuanu, pravdepodobná reálna situácia bude taká, že syn užíva marihuanu pravidelne už niekoľko mesiacov alebo rokov, prípadne má za sebou experimenty aj s inými drogami. To isté platí aj pri závislosti na skupine. Pokiaľ rodičia tvrdia, že ich syn sa bol len niekoľko krát pozrieť na nejakú zvláštnu skupinu a oni majú o neho strach, od syna sa pravdepodobne dozvieme, že navštevuje dané spoločenstvo už dlhší čas, prípadne je už jeho aktívnym členom.

Spôsoby opustenia sekty

Každý rodič, ktorého dospievajúce dieťa sa dostalo do sekty, si praje, aby sa mu jeho dieťa vrátilo. Existujú tri spôsoby opustenia sekty: vyhodenie, samostatný odchod a odchod s pomocou výstupového poradcu:

Vyhodenia sa dožijú niektorí členovia sekty, ktorí jej spôsobujú problémy, napríklad preto, že nie sú schopní postarať sa sami o seba v dôsledku choroby, iní kladú príliš veľa otázok alebo neposlúchajú všetky príkazy. Najjednoduchší spôsob pre vodcu alebo vedenie sekty ako sa ich zbaviť je vylúčiť ich. Vylúčenie je často prezentované pred ostatnými členmi, čím sa v skupine vyvoláva strach, že by takto mohol dopadnúť aj niekto ďalší. Potom sa ostatní o to viac snažia dodržiavať pravidlá sekty. O ľuďoch, ktorí boli zo siekt vylúčení vieme len veľmi málo, pretože sa obvykle cítia zahanbení tým, čo sa im prihodilo a držia svoju minulosť pred ostatnými ľuďmi v tajnosti.

Pokiaľ sa **k odchodu zo sekty člen rozhodne sám**, stáva sa z neho (podľa žargónu siekt) odpadlík. Sekty verejne nepriznávajú koľko ľudí od nich odišlo. Podľa výskumu Výboru pre psychiatriu a náboženstvo v USA väčšina členov obvykle odchádza po roku pôsobenia v spoločenstve. Niektorí však žijú v sektách aj celé dlhé desaťročia. Dôvody k odchodu zo sekty sú rôzne. Môže to byť rozhodnutie ožením sa alebo vydatím a založením si rodinu s človekom, ktorého si dotýčaný vybral sám, čo ale býva pod tvrdými zákonmi siekt veľmi obtiažne. Pokiaľ neboli vzťahy s rodinou a priateľmi celkom prerušené, je nádej na odchod zo skupiny aj pod vplyvom niekoho iného, kto sa rozhodol pre opustenie skupiny.

Ďalším dôvodom na odchod je to, keď člen stratí dôveru vo vedenie sekty a zmocnia sa ho pocity úzkosti a viny nad činmi, ku ktorým ho skupina donútila a ktoré nezodpovedajú jeho hodnotovému systému. Práve v procese rozhodovania sa o odchode by rodičia, priatelia a príbuzní mali využiť **odbornú pomoc výstupového poradcu**.

V zahraničí existujú centrá, ktoré sa špecializujú na problematiku závislosti na sekte, v ktorých pracujú odborníci - tzv. výstupoví poradcovia. Ich prístup je založený na budovaní vzťahu s členom sekty s cieľom pomôcť mu na základe informácií prehodnotiť jeho zapojenie sa do skupiny. Výstupového poradcu zvyčajne požiada o pomoc rodič alebo partner člena sekty. Výstupové poradenstvo vychádza z toho, že zmanipulovaný človek nevie o tom, že je manipulovaný, pokiaľ mu niekto nepomôže pochopiť prvky psychickej manipulácie. Práve v poskytovaní týchto špecifických informácií vidia poradcovia svoje poslanie.

Čo robiť?

Čo môžete robiť, pokiaľ sa vaše dieťa alebo blízky pripojí k sekte? Aj tu platia niektoré prospešné zásady:

1. navštíviť odborníka - u nás sa výstupovému poradenstvu venuje len veľmi málo odborníkov (aj to iba okrajovo), väčšinou sú to psychiatri alebo psychológovia a iba postupne vznikajú centrá, ktoré sa problematikou siekt zaoberajú;
2. vyhľadať si informácie o závislosti na skupine a psychickej manipulácii - náboženské, komerčné ani inak zamerané skupiny sa nedajú jednoducho rozdeliť na dobré a zlé, na sekty a nesekty, pretože tvoria pestré spektrum - skôr môžeme hovoriť o tom, nakoľko sa v skupine vyskytujú prvky psychickej manipulácie, ktoré to sú a aký zhubný vplyv na zmenu osobnosti človeka a jeho identitu majú (viac sa o tom môžete dočítať napr. v publikáciách od B. Bűchnerovej *Co máme vedet o sektách*, S. Hassana *Jak čelit psychické manipulaci zhubných kultů* alebo K. M. Porterfieldovej *O sektách*);
3. vyhľadať si informácie o konkrétnej skupine - najjednoduchšie sa dostanete k informáciám o

sektách z letákov, ktorými sa snažia získavať ďalších členov – to sú však informácie jednostranné, ktoré je dobré doplniť si informáciami z kníh, ktoré sa zaoberajú jednotlivými náboženskými skupinami (napr. od R. Enrotha, J. Kedena alebo Z. Vojtíška; prípadne sa môžete obrátiť na Centrum pre štúdium siekt v Bratislave);

4. pozývať dieťa na návštevu, pokiaľ už žije v skupine (komunite) - pre človeka je veľmi dôležité vedomie “mám sa kam vrátiť”, hlavne v období, keď sa rozhoduje, či v skupine zostane alebo z nej odíde. Návštevu by mal rodič plánovať na viac dní aby mohol prežiť čas s dieťaťom v klude, pretože v skupine je vystavené napätiu a vyčerpaniu, nenútiť ho do aktivít, ktoré skupina striktno odmieta a nezamedzovať návratu do skupiny, aby sa nevytratila dôvera;

5. rozprávať sa s dieťaťom - pri rozhovore sa doporučuje zameriavať sa najmä na pozitívne spomienky z rodinného života, snažiť sa vylúčiť diskusie o skupine, pokiaľ k nim ale predsa len dôjde, neútočiť, nepoužívať slová ako “sekta”, “vymývanie mozgu” a nedať sa vtiahnuť do agresívneho prejavu;

6. nepodporovať dieťa peniazmi - väčšinou totiž všetky peniaze skončia v sekte, preto je lepšie venovať radšej osobné darčeky, prípadne darčeky, ktoré rodič sám vyrobí, alebo potrebné veci – oblečenie, obuv a pod.;

7. platiť zdravotné a sociálne poistenie - pokiaľ je člen v sekte, vo väčšine prípadov túto povinnosť zanedbáva – rodič alebo iný blízky príbuzný by si mal tieto skutočnosti overiť a toto poistenie uhrádzať pre prípad, že by sa členovi niečo stalo a potrebovalo by zdravotnú starostlivosť;

8. ochrániť dedičstvo - dedičstvo by mohlo ľahko pripadnúť sekte, preto je lepšie z opatrnosti toho príbuzného, ktorý sa stal členom sekty, dedičstva dočasne zbaviť aspoň kým žije v sekte.

Veľmi dôležitá je pre rodičov, príbuzných a priateľov trpezlivosť. Rozhodnutie odísť zo skupiny môže totiž v človeku dozrievať niekoľko mesiacov ale aj rokov. Najviac pomohli ľuďom v prvých mesiacoch po odchode zo skupiny tieto skutočnosti:

- podpora rodičov, rodiny a bývalých členov iných siekt;
- nachádzanie nových priateľov mimo sekty;
- pomoc druhým, a ich varovanie pred sektami;
- zamestnanie, budovanie novej kariéry alebo návrat do školy, na univerzitu;
- odborné poradenstvo – pomoc psychológov, psychiatrov, sociálnych pracovníkov a pracovníkov špecializovaných centier zaoberajúcich sa problematikou siekt a nových religióznych smerov.

Záver

Väčšina ľudí, ktorí strávili určitý čas v niektorej zo siekt, prežíva po odchode zo skupiny pocity viny a strachu, smútok, pasivitu, beznádej do budúcnosti. Pre človeka, ktorý prešiel závislosťou na skupine je dôležité tento zážitok spracovať a vyplniť vákuum, ktoré odchodom zo sekty vzniklo. Inak sa môže stať, že dôjde k nahradeniu jednej závislosti za inú.

ZUZANA ŠKODOVÁ